

Izveštaj o anketi građana o odlučivanju o zaštiti životne sredine

U okviru projekta **B-O-R: Bolje Organizovani Resursi za odlučivanje o zaštiti životne sredine**, koji realizuje Društvo mladih istraživača Bor uz podršku Ministarstva zaštite životne sredine Republike Srbije, predviđeno je sprovođenje ankete građana Bora o njihovim stavovima o pojedinim aspektima učešća javnosti u odlučivanju o životnoj sredini.

Osnovne pretpostavke koje je trebalo proveriti u ovoj anketi proisticala su iz nekoliko ranijih istraživanja stavova građana i praktičnih iskustava Društva mladih istraživača Bor u javnim raspravama. Očekivanje je da i pored stalnog jačanja ekološke svesti o stanju životne sredine i potrebi rešavanja ekoloških problema, građani nedovoljno poznaju nove procedure i načine kako da delotvorno učestvuju u odlučivanju o životnoj sredini i da još uvek i pored novih informativno-komunikacionih tehnologija nisu dovoljno informisani što neophodan uslov učešća u odlučivanju. Stoga su neka pitanja formulisana kao i u ranijim anketnim istraživanjima kako bi se sagledale promene u ekološkoj svesti građana.

Anketa je realizovana u periodu oktobar - decembar 2020. Planirano je da se najveći deo ankete popuni putem interneta, a samo manji deo neposrednim kontaktom sa građanima radi obezbeđivanja reprezentativnosti pojedinih obeležja stanovništva, pre svega sa sela. To se pokazalo kao veoma važna činjenica u vreme ograničenja fizičkih kontakata zbog epidemije CORONA virusom. Predviđeno je bilo da se anketira do 200 ispitanika ali su na kraju obrađene ukupno 152 ispravno popunjene ankete. Pri tom su obezbeđene osnovne proporcije obuhvaćenih socioekonomskih obeležja u odnosu na strukturu stanovništva, kao što su polna struktura, starost i mesto življenja, što uzorak čini reprezentativnim.

Anketa je bila sastavljena od 12 pitanja svrstanih uslovno u 3 grupe. Sem prvog pitanja o poznavanju stubova Arhuske konvencije i poslednjeg pitanja koje je bilo predviđeno za slobodne odgovore i komentare, sva ostala su bila sa ponuđenim odgovorima, s tim što je postojala mogućnost kod pojedinih pitanja da se mogući odgovor slobodno formuliše ako se ne nalazi u spisku ponuđenih. Zbog popunjavanje putem interneta a i zbog lakše obrade sva pitanja sem jednoj predviđala su samo jedan odgovor.

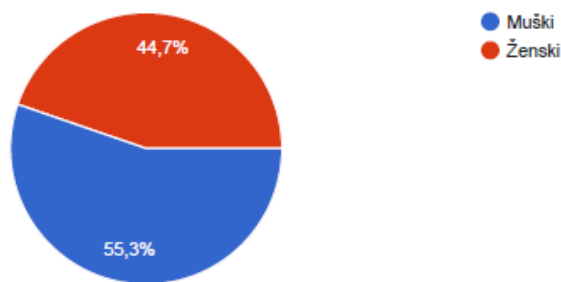
Prvu grupu pitanja činila su pitanja o tome znaju li ispitanici nešto o Arhuskoj konvenciji i njenim osnovnim stubovima, šta prvenstveno podrazumevaju pod učešćem u odlučivanju o životnoj sredini, kako su do sada bili upoznavani sa osnovnim procedurama odlučivanja o životnoj sredini i da li su do sada uopšte učestvovali u nekom od oblika učešća javnosti koje predviđa procedura odlučivanja. Druga grupa pitanja odnosila se na ocenu stepena sopstvene informisanosti o stanju životne sredine, o tome kako se ispitanici najčešće informišu, da li ispitanici prate informacije državnih organa i lokalne samouprave u procesu izrade dokumenata ekološke politike i koliko su zadovoljni tim informacijama. Poslednja treća grupa pitanja odnosila se na motivaciju građana da učestvuju u programima i akcijama na poboljšanju stanja životne sredine, koji bi trebalo da budu glavni sadržaji novih strateških dokumenata ekološke politike grada Bora, koja bi bila prvenstveno uloga nevladinih organizacije – organizacija civilnog društva – civilnog sektora u procesu odlučivanja o životnoj sredini i na kraju kako bi prvenstveno građani i zainteresovana javnost po mišljenju ispitanika trebalo da učestvuju u donošenju ključnih dokumenata ekološke politike.

Osnovna obeležja anketiranih građana

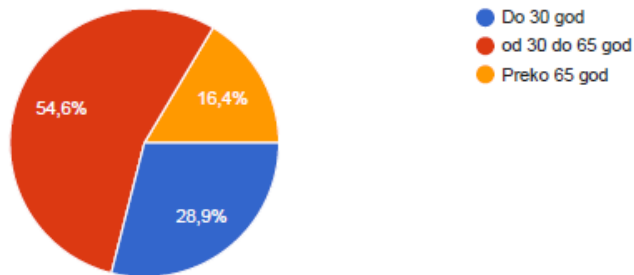
Anketu je popunilo više građana ženskog nego muškog pola što je neznatno u odnosu na strukturu stanovništva. (Grafik 1.)

Najveći broj ispitanika je starosti od 30 do 65 godina pa zatim mladih do 30 godina što odgovara strukturi stanovništva. (Grafik 2.).

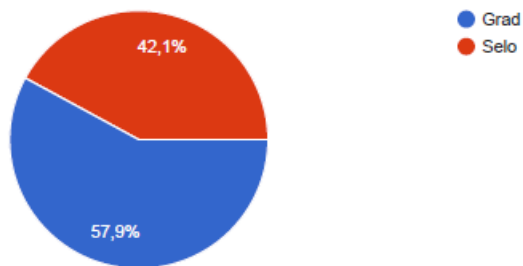
U strukturi ispitanika po mestu življenja jedino je struktura ispitanika sa sela nešto veća nego u strukturi stanovništva ali to je rezultat posebnog prikupljanja anketa na selu, dok očekivani broj anketa preko interneta gde se očekivao veći broj mladih nije ostvaren. (Grafik 3.).

Grafik 1. Polna struktura anketiranih građana

Grafik 2. Struktura ispitanika prema starosti

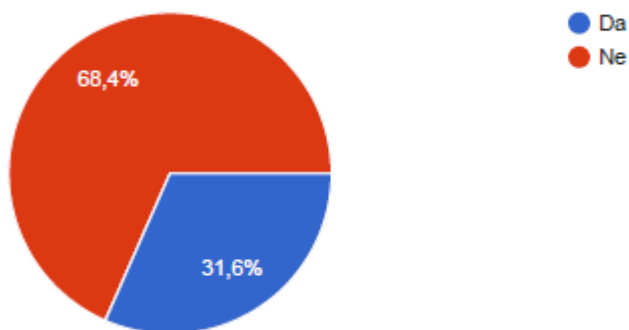

Grafik 3. Struktura ispitanika prema mestu življenja

Ocena poznavanja procedura odlučivanja o životnoj sredini

Na prvo pitanje o tome da li su anketirani građani čuli za Arhusku konvenciju i da li znaju njene osnovne sadržaje – bar neki od njena tri ključna stuba, samo je jedna trećina odnosno 31,6% odgovorila da su čuli i navela neke od stubova Arhuske konvencije, dok je dve trećine odnosno 68,4% odgovorilo da nisu čuli odnosno ne znaju šta ovaj dokument predviđa. (Grafik 4.). Među onima koji ne znaju za Arhusku konvenciju najviše je bilo anketiranih sa sela, kao i među mlađima, što ukazuje gde prvenstveno treba usmeriti informativne i edukativne aktivnosti.

U navođenju osnovnih stubova Arhuske konvencije najčešće su navođena dva prva – informisanje i učešće u odlučivanju, a treći stub – pravna zaštita najmanje. Bilo je i dosta slobodnih formulacije – navođena je javnost u radu, dostupnost podataka o stanju životne sredine, aktivizam, učešće u zaključivanju ravnopravno sa drugima, pravo na život u zdravoj životnoj sredini, obaveza države da rešava probleme životne sredine, zakonodavnost, upoznavanje sa zakonima, donošenje zakona, sprovođenje zakona dr.

Grafik 4. Poznavanje Arhuske konvencije

Na drugo pitanje šta prvenstveno podrazumevaju pod učešćem građana u odlučivanju o životnoj sredini više od polovine anketiranih je navelo klasične načine učešća odnosno uticaja na odlučivanje. Tako je 32,2% anketiranih navelo da pod učešćem građana u odlučivanju podrazumeva učešće na zborovima i drugim oblicima neposrednog odlučivanja o svim pitanjima životne sredine, a 27,7% izbor predstavnika – poslanika i odbornika koji će donositi odluke o životnoj sredini. Ove odgovore davali su većinom anketirani građani sa sela. Ohrabruje međutim, da je takođe značajan broj anketiranih - 28,3% naveo da pod učešćem građana podrazumeva učešće u procesu definisanja i realizovanja dokumenata ekoloških politika kroz javne rasprave, konsultacije, praćenje sprovođenja propisa i dokumenata, a 16,4% učešće u aktivnostima zagovaranja organizacija civilnog društva kao zainteresovanih strana u procesima odlučivanja o životnoj sredini (Grafik 5.). Ovi odgovori ukazuju na odgovornost državnih organa i lokalne samouprave kao organizatora celokupne procedure odlučivanja o životnoj sredini, kao i nevladinih organizacija kao jednog od ključnih učesnika – zainteresovane strane u odlučivanju o životnoj sredini.

Grafik 5. Šta se prvenstveno podrazumeva pod učešćem građana u odlučivanju o životnoj sredini

Treće pitanje u ovoj grupi odnosilo se na to kako su građani do sada najčešće bili upoznavani sa osnovnim procedurama učešća građana i zainteresovane javnosti u procesima odlučivanja o životnoj sredini. Najviše odgovora je bilo preko medija - 46,%, zatim kroz aktivnosti nevladinih organizacija – 27,6% i preko oficijelnih sajtova državnih organa i lokalne samouprave – 9,2%. Da nisu upoznati sa osnovnim procedurama odlučivanja o životnoj sredini odgovorilo je 15,1% anketiranih (Grafik 6.). Među ispitanicima koji su odgovorili da se prvenstveno informišu preko medija ili da nisu upoznati je najviše sa sela, a među onima koji nisu upoznati je i značajan broj mladih. Dublje razmatranje ovih odgovora upućuje na to da građani često pod informisanjem o procedurama učešća u odlučivanju smatraju samo objavljivanje javnih uvida i rasprava u medijima ili na sajtovima, koje je i najčešće do sada prisutno, dok nedostaje kontinuirano praćenje svih faza odlučivanja o javnim politikama zaštite životne sredine.

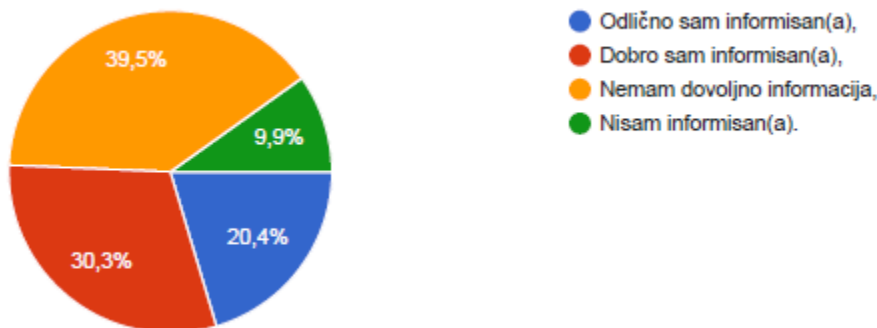
Grafik 6. Upoznavanje sa osnovnim procedurama učešća građana u odlučivanju

Poslednje pitanje u ovoj grupu odnosilo se na to da li je ispitanik do sada učestvovao u nekom od oblika učešća javnosti koje predviđa metodologija i procedura odlučivanja o životnoj sredini, gde je bilo

moguće navesti više odgovora. Da nije učestvovalo do sada u nijednom od u pitanju navedenih oblika izjavilo je 22,6 % anketiranih. Od ostalih najviše je navelo da je učestvovalo u različitim anketama o ocenama stanja životne sredine, zatim u javnim raspravama o nacrtima različitih dokumenata, u radnim grupama, u ocenama realizacije pojedinih dokumenata, predlaganja sadržaja pojedinih dokumenata i dr. Međutim sve ove odgovore treba uzeti sa rezervom, jer bi situacija verovatno bila drugačija da je traženo da se navedu neki konkretni dokumenti javne politike o životnoj sredini u čijoj proceduri odlučivanja su ispitanici učestvovali.

Ocena o informisanosti o zaštiti životne sredine

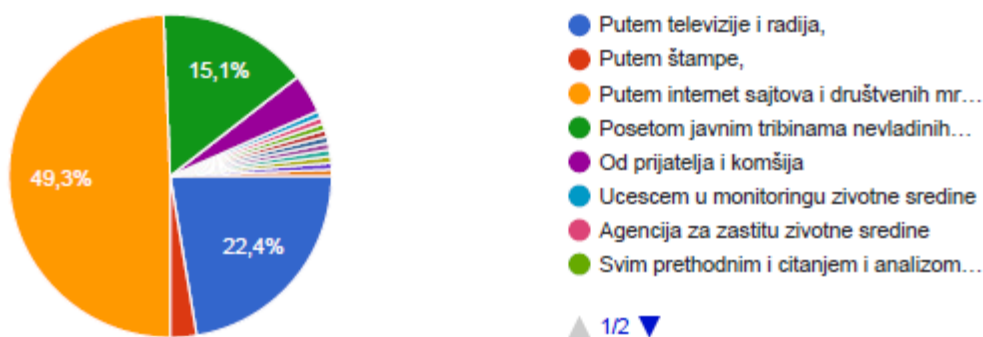
Dobra informisanost o stanju životne sredine je bitan uslov za učešće građana u odlučivanju o životnoj sredini te je u okviru ankete jedna grupa pitanja bila posvećena ocenama građana o tome koliko su informisani. Na pitanje da li smatraju da su dovoljno informisani o stanju životne sredine u gradu Boru i šire da bi mogli uspešno da učestvuju u odlučivanju polovina anketiranih je ocenila da su odlično (20,4%) i dobro informisani (30,3%), dok je 39,5% ocenilo da nema dovoljno informacija odnosno da nisu informisani uopšte - 9,9% anketiranih građana (Grafik 7.). Ovaj rezultat pokazuje da je pao procenat dobro informisanih a povećao se procenat onih koji nemaju dovoljno informacija ili nisu uopšte informisani u odnosu na rezultate slične ankete koja je realizovana početkom 2020. godine. Da li je ovome doprinela epidemija virusa Kovid 19 u kojoj su dominirale informacije o samoj epidemiji ili neki drugi razlozi ostaje da se dodatno sagleda ali jedno od objašnjenja leži i u tome na koji se način građani informišu o stanju životne sredine.

Grafik 7. Informisanost o stanju životne sredine

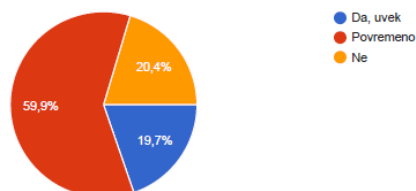
O tome na koji se način anketirani građani prvenstveno informišu o stanju životne sredine postavljeno je posebno pitanje na koje su dobijeni sledeći odgovori ispitanika: najviše odnosno skoro polovina anketiranih građana ili 49,3% navodi da se najčešće informiše preko internet sajtova i društvenih mreža (među njima najviše anketiranih iz grada i u starosnoj dobi do 30 i od 30 do 65 godina). Preko radija i televizije informiše se 22,4% anketiranih i to najviše sa sela i starijih, a posetom javnim tribinama nevladinih organizacija 15,1% (takođe najviše anketiranih koji su dali ovaj odgovor iz grada i u starosnoj dobi do 30 i od 30 do 65 godina). Jedan manji broj anketiranih naveo je i druge kanale informisanja:

štampe, prijatelja i komšije, sopstveni uvid, učešće u monitoringu, Agenciju za životnu sredinu, čitanje i analizu podataka, sve prethodne načine i sl.(Grafik 8.) Ono što je interesantno je da se rezultati i kod ovog pitanja razlikuju u odnosu na sličnu anketu sa početka 2020. godina kada je čak 64% anketiranih izjavljivalo da se najčešće informišu o stanju životne sredine preko internet sajtova i društvenih mreža, a samo 13% da se informišu preko radija i TV. Moguća objašnjenja mogu da budu da je došlo do izvesnog zasićenja informisanjem preko internet sajtova i društvenih mreža, zbog prevelikog obima informacija ali i značajnog udela dezinformacija, dok je zbog ograničenja kretanja u uslovima epidemije došlo do većeg prisustva pored malih ekrana.

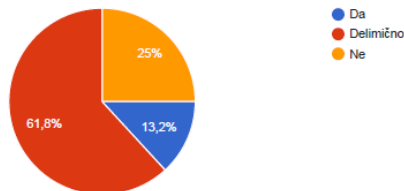

Grafik 8. Način informisanja o stanju životne sredine

Poslednje pitanje u ovoj grupi pitanja odnosilo se na to da li anketirani građani prate informacije o izradi dokumenata ekološke politike i da li su zadovoljni ovim informacijama. Preko polovine anketiranih (59,9%) izjavilo je da samo povremeno prati informacije lokalne samouprave, Ministarstva životne sredine i drugih organa u medijima i na internet stranicama o procesu izrade dokumenata javne politike – zakona, podzakonskih propisa, strategija, planova, izveštaja. Približno isti procenat odgovora ispitanika odnosio se na to da ili ne prate ove informacije – 20,4% ili da uvek prate ove informacije – 19,7%. (Grafik 9a).

Grafik 9a. Praćenje informacija

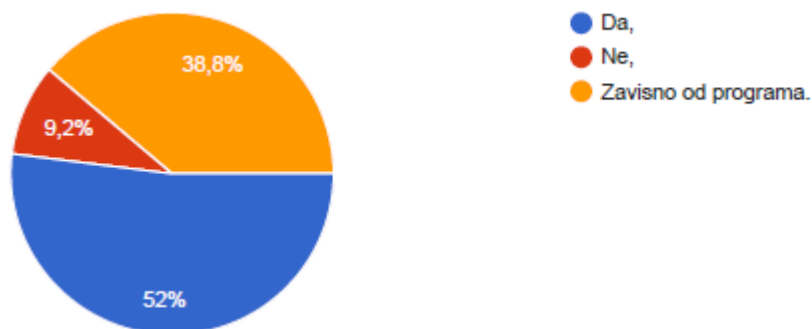
Grafik 9b. Zadovoljstvo informacijama

Približno u skladu sa ovim odgovorima su i ocene anketiranih građana, koji su odgovorili da uvek ili povremeno prate informacije o izradi dokumenata ekološke politike, o tome da li su zadovoljni blagovremenim objavljivanjem informacija, rokovima za učešće javnosti, informacijama o stavovima u raspravi i dr.(Grafik 9b). Skoro dve trećine odnosno 61,8% je samo delimično zadovoljno, 25% nije a samo 13,2% anketiranih građana je zadovoljno.

Ove odgovore treba uporediti sa odgovorima na pitanja postavljena u ovoj anketi o tome koliko su građani informisani i na koji se način informišu o stanju životne sredine. Može se zaključiti po procentu odgovora da građani razlikuju informisanje o stanju životne sredine i informisanje o procesu utvrđivanja ekološke politike kojom treba rešavati probleme životne sredine. Dok je nešto više od polovine anketiranih ocenilo da su dobro i odlično informisani o stanju životne sredine, kod ovog pitanja o praćenju informacija o procesu izrade dokumenata ekološke politike više od polovine ocenjuje da samo povremeno prati ove informacije i da je samo delimično zadovoljno njima.

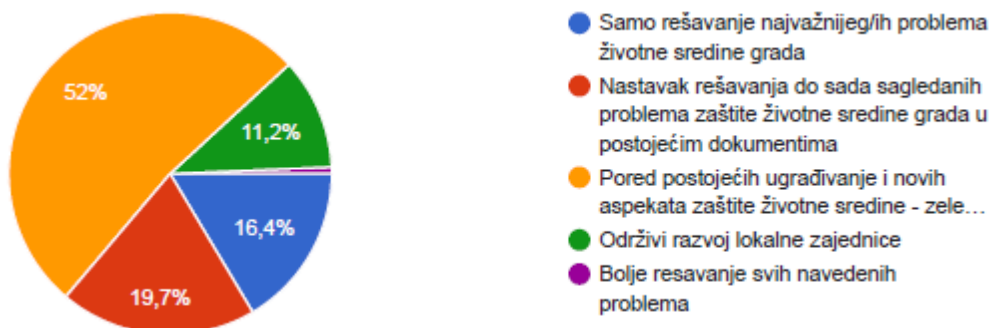
Učešće u odlučivanju

U ovoj grupi pitanja ključno je bilo saznati kakva je motivacija građana da se aktivno uključe u programe i akcije poboljšanja stanja životne sredine. Nešto preko polovine anketiranih (52%) dalo je odgovor da su spremni bezuslovno da se uključe u programe i akcije na poboljšanju stanja životne sredine a više od trećine da bi se u ove aktivnosti uključili zavisno od programa – 38,8%. Samo 9,2% anketiranih nije spremno da se uključi u aktivnosti na poboljšanju stanja životne sredine.(Grafik 10.) U odnosu na anketu realizovanu početkom 2020. povećan je procenat građana koji su spremni bezuslovno da se uključe u programe i akcije poboljšanja stanja životne sredine što je rezultat jačanja ekološke svesti građana uzrokovano pogoršanjem kvaliteta životne sredine Bora, posebno vazduha u toku 2020. Godine.

Grafik 10. Spremnost za u ključivanje u aktivnost na poboljšanju stanja životne sredine

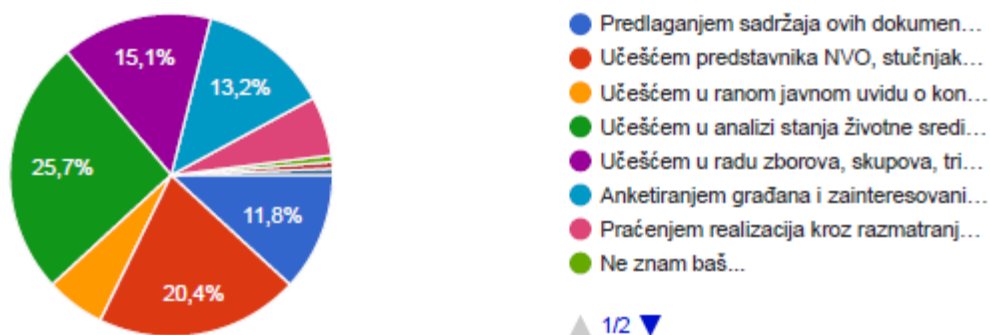
Pošto značajan procenat građana navodi da bi se aktivno uključio u programe i aktivnosti na poboljšanju životne sredine uz uslov da postoji određeni program, značajno je bilo sagledati u kojim bi se aktivnostima na izradi novih dokumenata ekološke politike posebno uključili. A pošto u narednom periodu predstoji izrada novih strateških dokumenata ekološke politike grada Bora – Plana razvoja grada i Programa zaštite životne sredine - ranije Strategija lokalnog održivog razvoja, LEAP i dr. u anketi je postavljeno posebno pitanje šta anketirani građani smatraju da treba da budu glavni sadržaji ovih dokumenata. Nešto više od polovine anketiranih (52%) smatra da glavni sadržaji ovih dokumenata treba da budu pored postojećih sadržaja ugrađivanje i novih aspekata zaštite životne sredine - zelena ekonomija, cirkularna ekonomija, rekultivacija, klimatske promene, skoro jedna petina (19,7%) nastavak rešavanja do sada sagledanih problema životne sredine grada Bora u postojećim dokumentima ekološke politike a 16,4% da novim dokumentima ekološke politike treba samo nastaviti rešavanje najvažnijeg/ih problema životne sredine grada.(Grafik 11.) Kada se ovim odgovorima doda i par procenata onih koji smatraju da sadržaj novih dokumenata ekološke politike treba da bude održivi razvoj onda je jasno da građani smatraju da treba sagledati i rešavati širi spektar problema životne sredine koji nije sektorski već je povezuje sa novim konceptima borbe protivu klimatskih promena, zelene ekonomije i ukupnim socioekonomskim razvojem (što je ustvari koncept održivog razvoja). O tome treba da vode računa lokalne vlasti i država u utvrđivanju i realizaciji novih dokumenata ekološke politike ali i organizacije civilnog društva kao zainteresovane strane u procesima odlučivanja o životnoj sredini.

Grafik 11. Glavni sadržaji dokumenata ekološke politike Bora

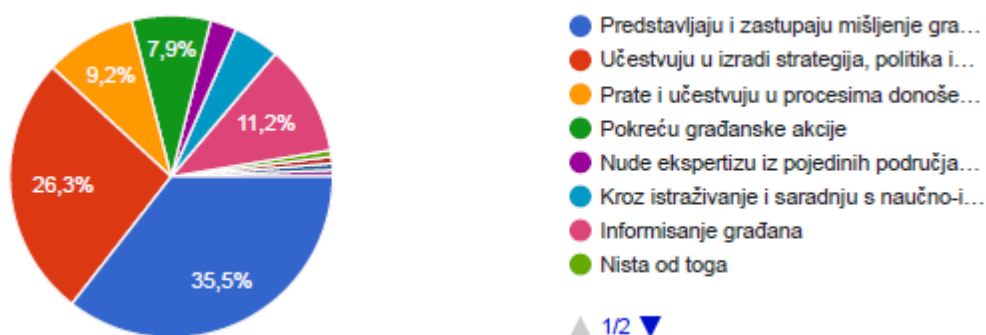
U anketi je bilo postavljeno posebno pitanje kako bi po mišljenju anketiranih trebalo građani i zainteresovana javnost prvenstveno da učestvuju u donošenju ovih ključnih dokumenata. Najviše anketiranih odnosno jedna četvrtina (25,7%) smatra da građani prvenstveno treba da učestvuju u analizi, odnosno sagledavanju i oceni stanja životne sredine koja bi odredila i prioritete u rešavanju. Jedna petina (20,4%) smatra da bi učešće građana prvenstveno bilo ostvareno učešćem predstavnika NVO, stručnjaka i dr. u radnim grupama za pripremu dokumenata ekološke politike. Nadalje, značajniji procenat anketiranih smatra da bio učešće građana prvenstveno bilo ostvareno učešćem u radu zborova, skupova, tribina (15,1%), zatim anketiranjem zainteresovanih građana (13,2%), predlaganjem sadržaja dokumenata ekoloških politika (11,8%), i dr.(Grafik 12.)

Grafik 12. Način učešća građana u odlučivanju o dokumentima ekološke politike

Značajan procenat građana koji svoje učešće u odlučivanju o životnoj sredini vidi kroz aktivnost nevladinih organizacija odnosno civilnog društva zahteva sagledavanje uloge nevladinih organizacija u procesima odlučivanja. Zato je u anketi bilo i postavljeno posebno pitanja šta građani misle o tome koja bi bila prvenstvena uloga uloga nevladinih organizacija - organizacija civilnog društva - civilnog sektora u procesu odlučivanja o zaštiti životne sredine. Najveći procenat anketiranih – više od jedne trećine (35,5%), smatra da je njihova uloga upravo da predstavljaju i zastupaju mišljenja građana kroz javne nastupe, aktivnosti javnog zastupanja i lobiranja. Da je njihova uloga da učestvuju u izradi strategija, politika i zakonskih rešenja koja će biti usklađena sa principima održivog razvoja i zelene ekonomije smatra 26,3% anketiranih, da im je prvenstvena uloga da informišu građane 11,2%, da prate i učestvuju u procesima donošenja odluka 9,2%, da pokreću građanske akcije 7,9% i dr. (Grafik 13.). Bilo je i par dodatnih slobodnih odgovora da nijedna od ponuđenih varijanti nije ili xse ne ostvaruje kao uloga nevladinih organizacija što ukazuje da postoje i kritička mišljenja o dosadašnjem delovanju civilnog sektora na polju zaštite životne sredine.

Grafik 13. Uloga NVO-OCD-civilnog sektora u odlučivanju

Ostali dogovori

Na kraju ankete ponuđena je mogućnost da anketirani građani slobodno iznesu svoje dodatne komentare i predloge. Ovu mogućnost iskoristila je trećina anketiranih. Među komentarima i predlozima su: obavezno primenjivati zakonsku odgovornost i sankcije prema zagađivačima ma koji oni bili; samo svakodnevnom aktivnošću se može uticati na promenu stanja životne sredine; više voditi računa o budućnosti i zaštiti životne sredine sela; povećati ulogu neposredne participacije građana u donošenju, sprovođenju, kontrolisanju i korekciji odluka i strategija ekoloških politika kroz sistem mesnih zajednica i zborova građana; potrebna je veća informisanost građana o ekološkim problemima a državni i lokalni organi treba da budu više zainteresovani da rešavaju probleme zagađene životne sredine; državni i opštinski organi nisu zainteresovani za sprovođenje ekoloških mera; potrebno je očuvanje životne sredine na selu kao i u gradu - za zdrav život, očuvanu floru i faunu; da se u centru grada postavi veliki ekran gde će građani da vide trenutno zagađenje, da se uradi i aplikacija za mobilni telefon; održati što više javnih tribina po selima; povećati ulogu građana preko zborova; angažovati omladinu jer na njima svet ostaje; nedovoljno se radi na rešavanju problema životne sredine; i dr.

Zaključak

Anketa sprovedena u okviru projekta B-O-R Bolje Organizovani Resursi za odlučivanje o životnoj sredini ukazala je na sledeće:

1. Ekološka svest građana Bora nastavlja da se menja u skladu sa težinom pojedinih ekoloških problema, porastom nivoa informisanosti i znanja o novim mogućnostima, konceptima i iskustvima u njihovom rešavanju.
2. Ekološka svest građana Bora više je usmerena na samo stanje životne sredine, iako građani smatraju da nemaju dovoljno informacija o stanju životne sredine, nego na načine i procedure učešća u odlučivanju da se kroz definisane ekološke politike stanje menja, te u tom pravcu treba usmeriti u narednom periodu sadržaja informisanja i edukacija građana.
3. Građani se i dalje sve više orijentišu na nove kanale informisanja, tako da su internet komunikacije i društvene mreže već dominantne, uz sva ograničenja stepena objektivnosti i znanja korišćenja IKT. Smatraju da su samo povremeno informisani o procesima odlučivanja o dokumentima ekološke politike te su i samo delimično zadovoljni kvalitetom tih informacija.
4. I dalje postoji značajna motivacija građana da se uključuju u aktivnosti zaštite životne sredine ali raste procenat onih koji bi se u aktivnosti uključili ako postoje odgovarajući programi.
5. Građani smatraju da svoje učešće u procesima odlučivanja o životnoj sredini treba da ostvaruju učešćem u sagledavanju životne sredine i predlaganju sadržaja ekološke politike na zborovima, tribinama, anketama i dr.
6. Posebno se ocenjuje da NVO treba da imaju istaknutu ulogu u procesima odlučivanja o životnoj sredini, pre svega kroz predstavljanje i zastupanje mišljenja građana i učešće u izradi strategija, politika i zakonskih rešenja koji bi bili usklađeni sa principima održivog razvoja i zelene ekonomije. Posebna uloga NVO se sagledava i u procesima informisanja građana i pokretanja građanskih akcija.
7. Ekološka politika koja treba da bude ugrađena posebno u strateška dokumenta Bora sagledava se ne samo kao nastavak ranijih politika već sa novim konceptima i rešenjima kao što su klimatske promene, cirkularna i zelena ekonomija i dr.

Dragan Ranđelović, dipl. pol
DRUŠTVO MLADIH ISTRAŽIVAČA BOR

Prilog:

ANKETA

Bolje Organizovani Resursi za odlučivanje o životnoj sredini

Uz podršku Ministarstva zaštite životne sredine Srbije, Društvo mladih istraživača Bor realizuje projekat: **B-O-R: Bolje Organizovani Resursi za odlučivanje o zaštiti životne sredine.**

Jedna od aktivnosti ovog projekta je i **ANKETA** građana o njihovim ocenama i stavovima u vezi njihovog učešća u odlučivanju o zaštiti životne sredine.

Molimo vas da popunite ovu anketu kako bi doprineli unapređenju učešća građana i organizacija civilnog društva u odlučivanju, kao i unapređenju metodologije pripreme, usvajanja i realizacije ključnih dokumenata javne politike zaštite životne sredine u našoj lokalnoj zajednici i šire.

Anketu popunjavate zaokruživanjem **samo jednog** od ponuđenih odgovora

Pol	a) m	b) ž	
Starost	a) do 30 god	b) do 30 do 65 god	c) preko 65 god
Mesto življenja	a) grad	b) selo	

1. Da li ste čuli za Arhusku konvenciju, koju je posebnim zakonom ratifikovala i naša država, i njen značaj u rešavanju problema životne sredine

- a. Da
- b. Ne

Ako je odgovor Da, navedite bar neki od tri osnovna stuba - prava koje predviđa ova konvencija u vezi odlučivanja o životnoj sredini:

---

2. Šta prvenstveno podrazumevate pod učešćem građana u odlučivanju o životnoj sredini (zaokružite jedan odgovor):

- a. Izbor predstavnika – poslanika i odbornika koji će donositi odluke o životnoj sredini
- b. Učešće na zborovima i drugim oblicima neposrednog odlučivanja o svim pitanjima životne sredine
- c. Učešće u procesu definisanja i realizovanja dokumenata ekoloških politika – javne rasprave, konsultacije, praćenje sprovođenja
- d. Učešće u aktivnostima zagovaranja organizacija civilnog društva kao zainteresovanih strana u procesima odlučivanja o životnoj sredini
- e. Nešto drugo. Šta? _____

3. **Kako ste se do sada najčešće bili upoznavani sa osnovnim procedurama učešća građana i zainteresovane javnosti u procesima odlučivanja o životnoj sredini (zaokružite jedan odgovor):**
- Preko medija
  - Kroz aktivnosti nevladinih organizacija - organizacija civilnog društva
  - Preko oficijelnih sajtova državnih organa i lokalne samouprave
  - Nisam upoznat sa osnovnim procedurama odlučivanja
4. **Navedite da li ste do sada učestvovali u nekom od sledećih oblika učešća javnosti koje predviđa metodologija i procedura odlučivanja o životnoj sredini (moguće više odgovora):**
- Javne rasprave o nacrtima dokumenata
  - Konsultacije o zahtevima za izradu procena uticaja
  - Rani javni uvidi o konceptima i radnim verzijama dokumenata
  - Rad u radnim grupama
  - Predlaganje sadržaja dokumenata ekološke politike
  - Ocene realizacije pojedinih dokumenata
  - Ankete o ocenama stanja životne sredine
  - Nešto drugo. Šta? _____
  - Nisam učestvovao/la
5. **Da li smatrate da ste dovoljno informisani o stanju životne sredine u gradu Boru i šire da bi mogli uspešno da učestvujete u odlučivanju (zaokružite jedan odgovor):**
- Odlično sam informisan(a),
  - Dobro sam informisan(a),
  - Nemam dovoljno informacija,
  - Nisam informisan(a).
6. **Kako se inače najčešće informišete o stanju životne sredine (zaokružite jedan odgovor):**
- Putem televizije i radija,
  - Putem štampe,
  - Putem internet sajtova i društvenih mreža,
  - Posetom javnim tribinama nevladinih organizacija,
  - Od prijatelja i komšija
  - Na drugi način. Kako? _____
-
7. **Da li pratite informacije lokalne samouprave, Ministarstva životne sredine i drugih organa u medijima i na internet stranicama o procesu izrade dokumenata ekološke politike – zakona, podzakonskih propisa, strategija, planova, izveštaja i dr.**
- Da, uvek
  - Povremeno
  - Ne
- Ako je odgovor Da i Povremeno da li ste zadovoljni blagovremenim objavljivanjem informacija, rokovima za učešće javnosti, informacijama o stavovima iz rasprava i dr.:
- Da
  - Delimično
  - Ne
8. **Da li ste spremni da se aktivno uključite u programe i akcije na poboljšanju stanja životne sredine:**
- Da,
  - Ne,
  - Zavisno od programa.

9. Koja bi po vama bila prvenstvena uloga nevladinih organizacija - organizacija civilnog društva - civilnog sektora u procesu odlučivanja o zaštiti životne sredine (zaokružite jedan odgovor)?

- a) Predstavljaju i zastupaju mišljenje građana – kroz javne nastupe, aktivnosti javnog zastupanja i lobiranja;
- b) Učestvuju u izradi strategija, politika i zakonskih rešenja koji će biti usklađeni sa principima održivog razvoja i zelene ekonomije
- c) Prate i učestvuju u procesima donošenja odluka
- d) Pokreću građanske akcije
- e) Nude ekspertizu iz pojedinih područja zaštite životne sredine – kod donošenja politika, planova, zakonodavstva
- f) Kroz istraživanje i saradnju s naučno-istraživačkim i profesionalnim organizacijama prate sprovođenje politika
- g) Informisanje građana
- h) Nešto drugo. Šta? _____

10. Predstoji izrada novih strateških dokumenata ekološke politike grada Bora – Plan razvoja grada i Program zaštite životne sredine - ranije LEAP i dr. Šta smatrate da treba da budu glavni sadržaji ovih dokumenata (zaokružite jedan odgovor):

- a. Samo rešavanje najvažnijeg/ih problema životne sredine grada
- b. Nastavak rešavanja do sada sagledanih problema zaštite životne sredine grada u postojećim dokumentima
- c. Pored postojećih ugrađivanje i novih aspekata zaštite životne sredine - zelena ekonomija, cirkularna ekonomija, rekultivacija, klimatske promene
- d. Održivi razvoj lokalne zajednice
- e. Nešto drugo. Šta? _____

11. Kako bi po vašem mišljenju građani i zainteresovana javnost prvenstveno trebalo da učestvuju u donošenju ovih ključnih dokumenata (zaokružite jedan odgovor):

- a. Predlaganjem sadržaja ovih dokumenata
- b. Učešćem predstavnika NVO, stručnjaka i dr. u radnim grupama za pripremu
- c. Učešćem u ranom javnom uvidu o koncepciji ovih dokumenata
- d. Učešćem u analizi stanja životne sredine koja bio odredila prioritete rešavanja
- e. Učešćem u radu zborova, skupova, tribina u okviru glavne javne rasprave
- f. Anketiranjem građana i zainteresovanih strana o stanju i prioritetima rešavanja problema životne sredine
- g. Praćenjem realizacija kroz razmatranje izveštaja o sprovođenju ovih dokumenata.
- j. Nešto drugo.Šta? _____

12. Molimo vas da navedete i ostale vaše komentare i predloge koji nisu obuhvaćeni dosadašnjim pitanjima?

HVALA!